

Мунтян Олександр Олександрович 

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри філології та перекладу
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

СКЛАДНІ ВИПАДКИ ЛІТЕРАТУРНОГО СЛОВОВЖИВАННЯ У ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ

Офіційно-діловий стиль мови передбачає використання чітких, однозначних формулювань, що сприяють точному й зрозумілому викладу інформації. Однак, навіть у текстах офіційно-ділового характеру можуть виникати складні випадки слововживання, що ставлять під сумнів однозначність тлумачення змісту або впливають на юридичну і правову значущість документів [2]. У таких випадках особливо важливо зберігати баланс між нормативністю та практичними вимогами до мови документів.

Мовне оформлення документів повинне відповідати таким основним критеріям:

1. У документах повинні уникати багатозначності та двозначностей. Важливо добирати такі мовні засоби, які гарантують чіткість тлумачення.
2. Використання офіційно-ділового стилю забезпечує відсутність емоційного забарвлення й суб'єктивності.
3. Лексичні й граматичні засоби, що вживаються у документах, мають відповідати правилам сучасної української літературної мови та офіційно-ділового стилю.

Однак іноді виникають випадки, коли певні слова або мовні звороти можуть спричинити ускладнення в їхньому тлумаченні або використанні.

Серед складних випадки слововживання у офіційному-діловому стилі слід виокремити полісемію, омонімію, синонімію, вживання канцеляризмів та архаїзмів, неправильне вживання запозичених слів і нерозуміння юридичної термінології.

Полісемія, тобто багатозначність слова, може стати причиною неправильного розуміння змісту документів. Наприклад, слово *виконання* може мати різні значення в залежності від контексту: *виконання наказу* (фізична дія); *виконання договірних зобов'язань* (юридичний термін). У документах важливо конкретизувати значення слова, щоб уникнути плутанини. Часто для цього використовуються додаткові пояснення або юридичні визначення. Якщо полісемічне слово неможливо замінити на інше, доцільно використовувати уточнення, що конкретизують значення у контексті.

У документах омоніми також можуть викликати плутанину. Наприклад, слово *скарга* може означати звернення особи до органу влади з проханням про вирішення проблеми, а також просто вираження невдоволення. В юридичних документах важливо чітко вказувати, в якому значенні вживається слово. Тому омоніми можуть бути небезпечними у контексті документів, і їх потрібно використовувати з обережністю, або ж замінювати на більш однозначні слова.

Задля уникнення омонімії та багатозначності у ділових текстах необхідно використовувати уніфіковану термінологію, особливо це стосується правових та технічних документів. Бажано, щоб у текстах документів використовувались лише ті терміни, які мають офіційно закріплене визначення.

Використання синонімів може бути викликане бажанням уникнути повторів, але в документах це може спричинити проблеми [1]. Наприклад, словосполучення *заклучити угоду* і *підписати угоду* можуть здаватися взаємозамінними, але в правовому контексті вони можуть мати різні юридичні наслідки. *Підписувати угоду* стосується фактичного акту підписання документів, тоді як *заклучати угоду* може включати в себе також процес переговорів. Синоніми в документах потрібно використовувати лише тоді, коли вони не змінюють суті тексту і не впливають на його юридичну природу.

Використання застарілих мовних зворотів або надмірно формальних виразів може ускладнювати розуміння тексту. Наприклад, у сучасних документах часто використовують такі звороти, як: *довести до відома* замість *повідомити*; *з огляду на* замість *через* або *у зв'язку з*. У результаті текст стає громіздким і менш зрозумілим. Нормативи офіційно-ділового стилю передбачають використання максимально простих і чітких конструкцій. Використання простих речень і уникнення канцеляризмів полегшує сприйняття тексту та забезпечує точність у передачі інформації.

З розвитком міжнародного співробітництва у текстах документів часто з'являються іншомовні терміни, особливо у правовій та економічній сферах. Проте іноді їхнє неправильне вживання може призвести до неточностей у трактуванні документа. Наприклад, термін *інвестиція* в економічному контексті може означати різні форми вкладення капіталу. У документі важливо уточнити, про який саме тип інвестицій йдеться, щоб уникнути неправильного тлумачення.

Окремі терміни, що мають спеціальне значення в юридичному контексті, можуть бути складними для розуміння непрофесіоналами. Наприклад, термін

дефолт у фінансових документах означає нездатність виконати зобов'язання за позицію. Неправильне використання цього терміну може призвести до юридичних непорозумінь. У великих документах або угодах варто використовувати глосарії, що роз'яснюють значення термінів. Це допоможе уникнути неоднозначного тлумачення.

Складні випадки літературного слововживання у текстах документів можуть призводити до юридичних і правових колізій, що ускладнює реалізацію договорів та правових актів. Важливо зберігати чіткість і однозначність у мові документів, використовувати точні терміни, а також уникати багатозначності, яка може негативно вплинути на розуміння тексту.

Список використаних джерел:

1. Головащук С. І. Українське літературне слововживання : словник-довідник. – К. : Вища шк., 1995. – 319 с.
2. Городенська К. Г. Із найновіших рекомендацій щодо складних уживань в українській мові / К. Г. Городенська, Н. І. Кочукова, Г. М. Куцак. – Київ – Слов'янськ, 2006. – 83 с.